

گلزار عثمانی

مع

تہنیت تقریب کدخدائی شہزادگان آصف جاہی

ہدیہ محقر

مولانا محمد عبدالقوی - فانی - ایم - اے (علیگ چشتی صابری

وقار الملک گولڈ میڈلسٹ

سابق پرفسور فارسی و عربی - گورنمنٹ مائرس کالج ناگ پور

مدیر مجلہ بین المللی "البیان"

معلم حال شعبہ فارسی و اردو - جامعہ لکنؤ

بعضوان ذیل از مصنف علام یافتہ می شود

مطبع آسی، محمود نگر لکنؤ

۸۹۱۶۵۱۵۲
ت ۱۱ گ ل
۱۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۲

اقصیه

دستایش نه از ابطها نیست لفظت جنل علیحضرت بندگان عالی،
سیاه از منظر الملک و ایماک نظام الدوله نظام الملک نواب
غیرمان علیخان در دستج جنگ آصف جاه سلطان الغلوم جی سنی ایزدانی
جی بی ای شهریار ممالک محرویه دکن خلد الله ملکه سلطنته

بهار کردن سبزی بولای مرغزارها
بهار کجا که بگری هجوم نو بهارها
جهاں شده ز چار سو بزرگ بوتارها
بشت راغ و کوه و درپری و نشان نگارها
بباغ و نغمه هر کجا عناد است سارها

همه گل است و یا من لطف جو بهارها
بنفشه رسته در چمن شقیق و لاله در من
چو زلف یار مشکبوشده است دهر کوبه کو
بدهر اندر من همه می است باغ چنگ نه
گل است و لاله چار سو شده است دهر مشکبوه

مصور است بزمین بزرگ بونے لبران
 ترانه ریز بار بد هوا بدشت و در حبیل
 همه گل است چوں چمن زلالا و یا من
 برنجیت ابر شیر باد هر چار سو همه
 گل است طلاله و من بدشت و باغ هر کجا
 ز بانگ سار و کبکها نقاشا و چمن همه
 همه جهان نگارین و دهر رشک حور عین
 جهان بهشت جا و دال بزرگ بونے موشان
 پسنگما و شتھا مصور است گلستان
 بروئے دلبران همه ارم شده است تعبیه
 بهر زمیں بهر کجا همه گل است و ارغوان
 ز کشتھا همه جهان بزرگ بوچو گلستان
 ترانه عنادل است بهجس بدشتھا
 صدائے رود و نه همه بطرف باغ هر کجا
 بدشت اگر نظر کنی همه دوست و مو پرست
 به بزم و هر چار سوئے است و شاہاں همه
 بیا و نوش و چنگ و نه جهان چو باغ حور عین

همه جهان همه ارم بدشت و کوہ سارها
 عروق آبکش همه بسر شجر چوتارها
 پراز گل است و نارون مغاکما و غارها
 شکوفتا بهر شجر چو فصل شیر خوارها
 بطرف آبخو همه ز سرها قطارها
 عنادل اند نغمه گوفراز شاخارها
 هوا شده است عنبریں بهر کجا تارها
 بهر کجا که بنگری بکس لاله زارها
 و میدہ است ارغوان همه ز نوک خارها
 بزلفشا ہاں همه نہفتہ صد تارها
 بنفشہ رستہ چار سو بدشت و کوہ سارها
 همه گل است و ارغوان بسوئے مرغزارها
 بہ نغمہ اند چار سو تدر و ہا و سارها
 پیالہائے مے همه بدست میگسارها
 بنغمہ مطہر ہاں همه بت اند و کینارها
 سرود و چنگ و رود و نه بطرف جوہارها
 مے است و شاہاں همه بدشت و کوہ سارها

ز نامیه همه جهان شد چو نرم شاهان
 بجام لاله می همه بسیم باغ چارو
 جهاں بزرگ بر همه شده لبان گلستان
 همه تدر و چار سو صد اے سار کو به کو
 ز بس میو یاسین زین شده است عنبرین
 بدشت اگر نظر کنی همه گل است یاسین
 بر وزر و شاهان شب است چار عیال
 بدشت چار سو همه بنفشه رسته هر کجا
 بباغک ز مرغیان بلخ خسرو جهاں گ
 چو گلشن ارم شده جهاں بعد تو شها
 مدارس علوم و فن نموده بهر کجا
 نه سرگرائی است کس نه تبارک و تعالی
 بهر کجا که بنگری ز بهیت تو حاکمان
 شکوفه علوم که بد بباد مهرگان
 مدارس دکن همه علامت ز جود تو
 مدارس ملک تو تقدس است هر کجا
 ز انبساط فیض تو که هست شامل جهاں

مصور است سو بسو بدشت و کو بهارها
 عروس گل برقص و هم بنفشه کبک و سارها
 مصور است چار سو منوچهر بهارها
 ز کبک پر شده زمین هزار بهارها
 کشاده کاروان چیں بکو و دشت بارها
 بدامن جبل همه نشاط آبشارها
 بمملک روم منتشر سپاه زنگبارها
 مصور از گل و سمن کنار جو بهارها
 چه در فضائ گلستان چو جوبارها
 بهر زمین که بنگری بخشند دیارها
 همیشه از تو خسرو اید هر یادگارها
 بباد کرم همه نشاند و خمارها
 نشاند اندیا سمن بریده اند خارها
 ز موج جود تو شها شده همه بهارها
 چنان نشان تو همه بهر ز اقدارها
 بعد تو ولی همه درون کج بهارها
 بهر انشا طما کنند شیر خوارها

سخاے ابراہیم نجل شدہ زبود دست تو
 عداوت شکر بر دل ز حد و فکر آدمی
 ز ابرجود شسته کدورت ز مانیان
 ترا به منجیقما چه حاجت است خسرو
 بیک خدنگ تیز ریز دشمنان بسیر
 فروده غر دشان دین ز دولت و خسرو
 حدیث خشم تو رود اگر بر بے آسما
 اگر حدیث لطف تو بر بے نار باکشم
 همه ولی بذکر حق ادا کنند روز شب
 مدار صنع ملک تو کسا و ازاں بیور پا
 بسنم دهر چار سو خورد باد کو بکو
 ز ابرجود تو جہاں شدہ چو گلشن ارم
 به عز و شان و برتری کہ هست الهی ہمہ
 به فروغ فصل یزدی ترا کمال بخروی
 بنظم ملک خسرو ترا نہ حاجت دگر
 و کن کہ هست چوں ارم بہر کجا کہ بگری
 نہ باگ شکوہ آیدش بگوش از مانیان

مصوٰراست ہر نیل نقش و از نگار ہا
 دو سالہ راہ می رود ز شکر قطار ہا
 ز خط ہر ہمہ جہاں ستروہ غبار ہا
 ز ہیبت تو اوقت زنج و بن جہار ہا
 بدور دشت کیں ہمہ منوہ شکار ہا
 کنند مومناں تیو نقو و جان نثار ہا
 ز آسما بروں جہد شمر نشان بخار ہا
 بہ نار ہا ہمہ شود تموج بحار ہا
 وظیفہ دُعائے تو لطف نہر حق گزار ہا
 محک ہمہ بہ سنکر تو گرفتہ عیار ہا
 بیاد خسرو جہاں بجوش نو بہار ہا
 بدور عدل تو شہا بہ ساز و برگ کار ہا
 ندیدہ شیل تو فلک درون وز کار ہا
 فلک برائے تو نہتہ مدار کاٹار ہا
 رہین رائے تو ہمہ صفار ہا کبار ہا
 چہشن حور چار سو بدشت کو ہزار ہا
 فلک برائے تو شہا اگر نہتہ مدار ہا

بزم دهر کجا بنیاد خسرو کن
 بیانک چنگ و نه هم کن مشایدم
 بزم شاهان چین ز مشک بود گفتگو
 چو دست بنده بدستی ز کیسه دزد هست
 ادبها لیبها کنند روز و شب همه
 پئے سرود مدح تو که فرض شد بهر شهر
 بساده محبت که شد خمیر جسم من
 ز خاک ملک تو شها خمیر جد و عم من
 شنائے تو تو انگری و نه ز شومی فلک
 و ماغ و هر چو ارم بعد تو معطر است
 فلک مطیع حکم تو اگر شود اشارت
 وظیفه شنائے تو بنفع خود ادا کنم
 بدح تو بسرم ز عمر آنچه باقی است
 و نه ز گردش فلک به فکران روز و شب
 گل است چار سو همه معطر است کو به کو
 غیب و بنیاز تو بسازد برگ هر کجا
 معالم نخائے تو به سر اندرون همه

بقتل بوحسبام و خورد با ده خوارها
 به سر کجا که بنگری می است میگارها
 ز طیب حنلق تو شها صبا برد بخارها
 ز گوشت علوهما کشم بتو تارها
 شنائے خسرو جهان بهج حق گزارها
 همه عروق جسم من برود و چنگ تارها
 به مفلسی نشانده ام شها همه خمارها
 محبت و کن شد مرا چو پود قارها
 ز گرد مفلسی مرا بجان و تن غبارها
 ز مشک خلق تو شها بهر کجا تارها
 ز دشمنان بگس بر آرد و مارها
 که مرد را به نیکوی ز منج تو معیارها
 شها اگر به خان و ماں مرا بود قرارها
 قرار و خیال من بدل شد از قرارها
 به سر کجا که بنگری بهر تو بهارها
 یتیم و بیوه را همه ز جود تو یارها
 به جودت منبسط به چار سو دیارها

نظام ملک خسرو برائے صابنت ہمہ
 نظام دولت است دین شد بعد تو چنان
 مظفر جہاں توئی کہ فتح شد بنام تو
 بعد تو دکن شد مدار ہر کمال را
 شہ علوم و شادیں توئی کہ ملک ملک تو
 بسیار در ہمہ دکن شد بہ فکر صابنت
 بسان خادم ہی رُوس را بہ بندگی
 ہمہ شکوہ و تیرری شہا تراست مژہ ہی
 بیا تو نبیذ با بباگ و دو جنگ و نہ
 امیر مومنین توئی رئیس قوم مسلمین
 بہ عہد تو ہمہ ولی بیا و ذکر مشتغل
 برج و در و بد جہاں، شہ از خمار مغلسی
 برائے آصف جہاں کہ نام تست از ازل
 بہ تیغ عدل گشتہ ہمہ وجو و ظالماں
 علوم مغربیہ را کمن لباس ترک شد
 آب تیغ گشتہ نہال حفظ چار سو
 بدور لطف تو بود پناہ ملک ہر کجا

رہین عقتل تو ہمہ مشیرا مشار ہا
 کہ نگسلند تا ابد ز پود ہا ز تار ہا
 ز دا و ازل ہمہ بجنگ و گیر و دار ہا
 ارسطواند ہر کجا بملک ہزار ہا
 کسند رخ تو ہمہ بجان دل کبار ہا
 رعایا را بذات تو شہا است افتخار ہا
 پسایہ کلاہ تو فکند شہر بار ہا
 بدست تست از ازل عنان اختیار ہا
 خورند شاہان ہمہ بطع جو بار ہا
 کہ مومناں شنائے تو کسند دیار ہا
 کہ میسر بہر یکے رضی تو بسیار ہا
 بیادہ سخائے تو شکستہ شخار ہا
 شد محتسب ہمہ صفار ہا کبار ہا
 ز خرمن ہمہ خساں بر آوردی شرار ہا
 بہ خلعتی کہ دادہ شہا ہمہ بہار ہا
 ز آب سیم و زر ہمہ بملک جو بار ہا
 ز عدل خسروا ہمہ نمودہ محصار ہا

هر آنکه زاد در دکن شهر گشت مرتهن
 همه هندو و مسلمین چشم دور بین تو
 صدای کوس عدل تو رسد در جهان
 به هند از تو حجت همه علوم هر کجا
 زمین خسرو دکن تو راع است در زمین
 ز بارش بخائے تو که بوده در ثوب شما
 همه نشاط و رنگ بویید شاه در جهان
 مسر کسا و شاعران طلا کن دشائے تو
 تنی ز لعل کانه پا چو دست فانی حوی
 ز ابریزهات شهازمین شده است گلستان
 دل حبیب تو شها بنزهر است چمن
 کنون که علم در جهان ز فیض تو شده همه
 بهر بلد بیاد حق چو شبلی است بهر شهر
 چو تشنه یاد تو کند شود دهاں پراز غسل
 بهر بلد ز نام تو کنند فخر در جهان

که هندوان و مومنین کنند افتخارها
 عزیز و یار تو همه زبان نغمسارها
 سحاب فیض تو همه سر نمود و جویبارها
 ار سطواند چار سوب علم در و یارها
 منزله شد همه جهان رنگ از عمارها
 بزرگت بوجهاں شده همه چو لاله زارها
 یمین هر گداشته ز جود شه بسیارها
 هر آنکه گفت مدح تو گرفته اعتبارها
 چو کیسه گدا تنی ز جود تو بجزارها
 ز دشمنان بدشت کیس بهر کجا مزارها
 خشن به بخت دشمنت چو پشت سوسمارها
 بهر زمین اویسها حکم در و یارها
 ز رنگ شد جهان تنی شرو نقش عارها
 گهر خزاں ز ذکر تو دمیده زو بهارها
 شده است بزم ذکر تو شها همه دیارها

سرور و سورتو شها بود ز گردش فلک
 نشاط تا بود ز می نیرم میگسارها

۲- قصیده

شهنشوار دولت تو همخان آفتاب
صورت اسکندری ناز و بذات عالیت
مثل یونان مبدا علم و هنر ملک کن
جامعه غمخانیه دریائے موج از علوم
کو دکان عهد تو شارح زراذ آسمان
در دکن بینی همه از چار سو باغ علوم
مبدا علم است فیثیل طوبی در جہا
چشمه فیض تو جاری شد همه بر روی دهر
ارسطا طالیس دانش دارسان عهد تو
طفل در گهواره تشترج شفا گوید همه
در همه ملک دکن بینی مدارس چار سو
نیر علم و هنر طالع شده در یورپ است

استان قصر جاہت آسمان آفتاب
چون بجو تو بہت از دکان آفتاب
کو دکان در مہد عہد از دکان آفتاب
کرد جاری چار سو اندر جهان آفتاب
دختران شیل ارسطو مکتمه ان آفتاب
شد معطر از ہوائش خان و مان آفتاب
شاخهایش منبسط شد در جهان آفتاب
سینو شادابی اذال دگلستان آفتاب
ارنس سلیم است ہر سو در جهان آفتاب
نکتہ زان نگزد اندر گمان آفتاب
ممتد دزان پنج دانش در جهان آفتاب
یورپ مطلع دکن شد آشیان آفتاب

آنچه در مغرب بود از علم بهر اهلش
 آنچه از صنعت بود نیز آنچه باشد از علوم
 کردار و راز بان علم و دانش در دکن
 صنعت اهل دکن را اگر ببیند آسمان
 علم و دانش را بجوید خسرو ملک و کن
 کار و بار اهل صنعت را چنان افزود خود
 گاه در قیسم کوشد که با مرد دیگر است
 بر دل قانی نشیند در زمان عدل تو
 در همه ملکیتا مشاود و موبینط
 اولیا بینی هر سر در دور عالم جای سو
 رشته ز تار در تسبیح خطیش را همه
 در تضیق بود گیتی لیک از فیضت کنول
 گر سیاماشا و خرم بویگان در راحت اند
 عهد زریں عهد تو ای حامی اهل علوم
 خواجہ جمیر سلطان همه ہندوستان
 ہر کہ زاید در جہان بینند تو رحمت مدام

خاما و دست دارد ترجمان آفتاب
 در دکن قیسم کرده نکته دان آفتاب
 منکشف گشته کنول راز نہان آفتاب
 در نظر بے مت در ماند بہر ان آفتاب
 ایشیاعش را کشادہ بحر و کان آفتاب
 ہر دکان اہل صنعت شد کان آفتاب
 می نماید انچہ سر کردہ کار دان آفتاب
 تیر ہر آفت کہ آید از کمان آفتاب
 ہمد آرام است ملک و جہان آفتاب
 غیر ذکر حق نہ بینی در جہان آفتاب
 در میاں دارند کنول عابدان آفتاب
 ہست در تو سیع و زینت کمان آفتاب
 ہمد آرام ہست ہر سرور جہان آفتاب
 مثل ہارون الرشیدی در جہان آفتاب
 یا دور و یار تواند اسے حکمران آفتاب
 میسنزبان دہر ہستی همان آفتاب

<p>در همه اشعار تو بسیم همه حمد خدا هست در عثمان علیجان غر و شان ایزدی ناهمای مشک افصال خداوار و بیار سه خطابت ایزدان شکاک النرج جان منکه باشم مستنیر از پر توے رای بنی گر چه شاه هندی کردت هم خطابت گز در همه دور ممالک آن شه گردون جناب هم نظام الملک آن سلطان گردون تربت</p>	<p>نیز نصرت مصطفی انمکتہ دان آفتاب از ازل تو ام بسان غر و شان آفتاب سیر در ملک مناید کاروان آفتاب ق حارس حریم هستی حکمران آفتاب حارس حریم گویم پاسبان آفتاب ترک کردم زانکه هستم رازدان آفتاب کامران و هم مظهر در جهان آفتاب هم نظام الدوله باشد وزان آفتاب</p>
<p>فاتح جنگ است و صفیاء سلطان العلوم مثل او هرگز نیاید در گمان آفتاب</p>	

۳۔ قصیدہ

بادہ ہنسہ قوتِ رواں برُسخِ گلستاں پرورد
 ابلہ اگر زانِ موخورد گردِ دِ فلّاطونِ زمن
 گزینچ و تابستِ تراز در حل و عقد و روزگار
 لقمان کند ابلہ اگر از بادہ نوشد اندک
 بلبل شود زانغ و زغن از فیضِ آں زبیاں
 نادان شود دانا از اں گردِ دِ فلّاطونِ ماں
 مجوس گردِ نوشد از اں قصدِ چو طاووس ارم
 آں بادہ دہ کنزِ بے آں گردِ دِ دماغِ گلستاں
 بادہ دہ تغیرِ حالِ حیواں خوردنساں شود
 بادہ بخوبادہ بخور کز بادہ طبعِ شاعران
 بادہ ہمہ تفریحِ جاں بادہ ہتابِ توان
 در زقیہ کوک گردِ خورد گردِ دوارِ سطونِ زمن

پہلی ۱۱

در دل ہمہ شادی ہر جانِ تیرماں پرورد
 در طبعِ آں مایہ فطن اسرارِ گہماں پرورد
 جامے بخور از مے ہمہ فکر تو تہاں پرورد
 صدایہ علم و فطن در طبعِ نادان پرورد
 در نغمہ گوئی ہر زماں بزمِ گلستاں پرورد
 الکن خورد جامے اگر گفتارِ حباں پرورد
 بخشے کند شادی ہمہ رد و زنداں پرورد
 صدایہ ناز و نسیم در جانِ تیرماں پرورد
 زانغ و زغن در مضیحا و سِ قضاں پرورد
 چوں طوطی شیوا زباں رح جہانباں پرورد
 صد رنگ از باغِ جناں بر مے ستاں پرورد
 عامی اگر بے بر صد طبعِ لقمان پرورد

گر پیر از اں بادہ خورد گرد و چو مرد و نوجوان دشمن اگر ز اں خورد گرد و برنگ نہیں زارغ از اں بجے بر گرد و چو بلبل نغمہ اں ساتی از اں بادہ بدہ کاندہ ہمہ رنج و الم گر قطرہ ز اں مے خورد و ابلہ ہمہ دانا شود بوئے نراہد گرد ز اں می بگوید نغمہا گر سوئے کافران ہوا بوئے بزمون کند رنجور جو را سماں آبادہ گر طبع چشد مفلوک گر بوئے بر و صد مایہ شادی اں ساتی اگر از بادہ ت مخزوں بنوشد قطرہ قمری بہ سرو بوستان اں نغمہ گوید ہمہ اں بادہ وہ کز بوئے اں مستی بخیزد و چہاں برسنگ بادہ گرفتہ گرد و ہمانا جانور ساتی نچو اہم ساغرے ز اں بادہ کز بولینش نے زیں شراب جانگزا کا وہ ہمہ شور و خوب	صدنگ باغ و بوستان بر دے خنداں پرورد وہر صد باغ ارم در طبع شاداں پرورد در ضیہ آن رنگی سلباوس رقصاں پرورد بر رخ ہمہ باغ ارم نگین و پشماں پرورد اسرار دور اسماں در طبع ناداں پرورد گر محتسب جائے خورد و در بزم جاناں پرورد توحید داں گرد و ہمہ اسرار زداں پرورد در جان نگین نیکیاں صد گونہ در ماں پرورد در دور جو را سماں در دور حیرماں پرورد صد مایہ ناز و نسیم در جان شاداں پرورد بلبل صبح گلستان صد گونہ احساں پرورد طعمش ہمہ رنگ حباں بر دے پشماں پرورد نناس گرانے خورد و نہاں نرہاں پرورد اسرار زداں یک بیک مقرر لالہ پرورد صدنگ کفر و فسق را در اہل ایماں پرورد
---	--

مطلع ثانی

دارم بجام آتش ہمہ کو آب حیاں پرورد	چوں برق افتد در جگر رنج گلستاں پرورد
------------------------------------	--------------------------------------

ناس ناس ان انسان شود انسان دیگر و ملک
 بنت العنب دارد همه حسن جهان لبری
 اگر طبع کس نعلیس شود باده خورد باده خورد
 در مدح تو مدح تو خیره بماند نهان
 و صفت بخود باله همی مثل سخایت خسرا
 آن و قهر زین سلب کز بوسه اش میروان
 خواهم شراب جانفزای ساقی شیرین ادا
 در قمر شاه بجز بر بیتی بخود لرزد همه
 کرده همه ملک دکن هزنگ باغ و بوستان
 در ذکر شاه بحر و بر انفس عیسیت
 الهام ربانی همه منقوش در لوح دلش
 ز هدایت و در تقوی همه ملک خورشیدان
 مانند برج و غنم همه در دور جو آسمان
 عدلش همه کرده عدم در دور عالم چارسو
 اندر هوای بیم او پرده حمام آسمان
 گردد همه مشک خن گفتار در اخلاق تو
 بنزد ملک تو دکن کرده همه سر بلخ عدن

زان ادا ازاں طبع بر صد گونه دستاں پرورد
 زاهد فریب است آن بر پی در گوشت پیاں پرورد
 باده همه گلزار را در طبع پزیاں پرورد
 و صفت نیاید در گمان صند نهیاں پرورد
 طبع سمنور در شاد گون نقصاں پرورد
 صد مایه تفریح را در طبع شاداں پرورد
 تا طبع نفی آدم همه مرج جهانباں پرورد
 در ضمن خشم جانتاں هفت نیراں پرورد
 در جو سلطان جهان صد بحر عتباں پرورد
 لطفش همه شکر در کام ثعباں پرورد
 در طبع شاه بحر و بر اسرار زیاں پرورد
 حک گشت از لوح دکن شکو عصیاں پرورد
 فانی که در روز شبان مرج جهانباں پرورد
 آنکس که در ظلم و ستم خار مغیلاں پرورد
 در قمر آن صاحبقران صد کونیراں پرورد
 ذکر همه طعم عمل در کام عطشاں پرورد
 نقشه که از فکر شهاب هشت ضواں پرورد

جدوت همه علم و هنر کرده بملک تو شما
 بار و همه ابر کرم در دور عالم روز و شب
 ای فانی خسته بگر مخروں چرا هستی چنان
 مهر جهانباں شایست در دور اسقام جهان
 در ذکر اخلاص بن بدل نفاس عیسی ای همه
 از کاوش نیک سنال ز تیغ ابر خو نچکان
 ریزم ازان سلک دُر در مدح شاه بجز و بر
 در جوع از مهرت شما وارم همه خوان نعم
 در یور پا باشد اگر در کار علم و نخر دی
 ملک همه در نخر دی دارد بهار جاوداں
 ملک ز تدبیرت همه شد مبداء علم هنر
 هر سو که جوئی در دکن یابی خدا بینی همه
 از عدل سلطان زمان کنز موال و نسو جهان
 در دور عالم هر گدا مستغنی احاجت شده
 شرع رسول نش جهان شد منبسط اند جهان
 هر کوه در ملک دکن شد مسکن اهل صفا
 مخروں ن دور آسمان در بند آفات جهان

صد بایه درک و فطن طفل ناداں پرورد
 گیتی همه شاه جهان در ظل احسان پرورد
 مداح را شاه دکن در دور احسان پرورد
 حبیب المؤمنین در دور در مآل پرورد
 موتی از ذکر شاه دیں در گور در باں پرورد
 کشت همه امید را در دور میدان پرورد
 طبعم همه بجز روان از آب نیایاں پرورد
 مهرت بجان دل همه یا قوت مرجاں پرورد
 هر طفل در ملک شما صمد طبع لقیماں پرورد
 در طبع هر کودک در اصد گونہ بتاں پرورد
 در صنع صدیورپ شما در زیر دالان پرورد
 مثل فراطون هر شیر اسرار زیر دالان پرورد
 شد دهر چندان مقتدر همه بچم کشاں پرورد
 در طبع گلزار ارم از جو خاقاں پرورد
 در دور هر سلطان دکن احکام نریداں پرورد
 در دشت چون جهان همه انکار زیر دالان پرورد
 فانی که بهنگام سحر رخ جهانباں پرورد

بکشا و سلطان دکن صد شپه علم و هنر
 شاها بملک تو همه گلزار علم و بخردی
 شاها همه شد مبداء علم و هنر از حکم تو
 اکنون همه شد مشکشف از لطف قهر خدا
 و لطف تو اجاب را باشد همه باغ جناب
 خواهی اگر باغ جناب باشد همه در خلق تو
 در همه ملک و راند ز کلام شکرین
 اے مبداء فضل و کرم داری همه جو دقم
 صنعت فیض تو شها چندان شد و ملک
 نقش بر گروید حک از خیر عدلت شها
 شوق تومی آمد همه اطفال را اندر جناب
 در مهر آن خیر البشر این فانی تفته جگر
 بردستان تو شها باشد همه فضل خدا
 مانی گیتی تا ابد با این همه جود و کرم
 باشد معینت خواجہ پیر سلطان جناب

هر ایل علم و فضل از پیل حیاں پرورد
 کز رنگ بوی آن حیاں صد باغ رضواں پرورد
 اورد و که صد بحر عسل در دور اماں پرورد
 مثل کشف هر دشمنت بر سر گریباں پرورد
 هر دشمنت در قهر تو صد گونه خسراں پرورد
 در ششم تو گیتی همه صد گونه نیراں پرورد
 در لطف سلطان دکن صد بحر عیاں پرورد
 هر موج علم تو شها صد بحر طوقاں پرورد
 صنعت که در یورپ همه کنج داماں پرورد
 معدوم شد در ملک تو هر کس طغیاں پرورد
 تا در ثنائے تو شها انصاں یزداں پرورد
 در دورد هر بد سیر طبع غر لخواں پرورد
 خضمت دور آماں صد گونه نقصاں پرورد
 شها با ترافضل خدا در دور داماں پرورد
 اے باد شه خواجہ تراد خطیر زداں پرورد

اے حاکم دور جهاں مانی گیتی شاداں
 گیتی همه از عدل تو گلزار رضواں پرورد

۴۔ قصیدہ

ساتی ازاں بادہ بدہ کو جان پڑماں پرورد
 رو بہ اگر زان حاملہ گرد و ہمانا بچہ را
 صد سال گویا نہ بخم رونے کہ زان آید برب
 بر مردہ گویا سداں اروی خستہ دلاں
 برخا رخسیری ازاں گر قطرہ اندر خزاں
 زنگی اگر زان قطرہ در خواب نوشد و زو شب
 برضیہ زان و زغن افتد اگر زان قطرہ
 زان مے اگر بوی رسد اندر مانع بے خود
 بدتر اگر بادہ خورد بہت کند افعال را
 مثل حبیب بختہ داں گویم شادی نہراں
 نامو اگر جائے ازاں نوشد بیزم میکشاں
 محزون خورد شادان شود قصد شادی نہراں

بر رخ ہمسہ باغ خیاں در دور چراں پرورد
 در بچہ داں بڑی شک چش شیر خاں پرورد
 ماند برومی بچکاں بر رخ گلستاں پرورد
 مثل خضر عمر را بدرد دو گہیاں پرورد
 مثل بہاراں در جہاں صد بوی ریاں پرورد
 بر رخ چو یار نازنین نگ گلستاں پرورد
 آن بضیہ مثل بلبلان مرغ غزلخواں پرورد
 چو مثل گل در سہرا سہرا گہیاں پرورد
 کافر خورد و مومن شود اسرارینداں پرورد
 ساتی بدہ طل گر ازاں کو کہ دہقاں پرورد
 چوں پورنیرم ہزماں در طبع شیراں پرورد
 غمگین اگر نوشد ز طبع گلستاں پرورد

<p>ظالم خورد و مظلوم را چوں پور شاداں پرورد صد مایه فرحت از اں در جان بریاں پرورد جو شد همه مهرتباں در بزم جاناں پرورد در رخ همه خورشید را چوں ماه کنعاں پرورد صد مایه تفریح را در طبع گریاں پرورد کشتی مے غمناک را در موج طواں پرورد مثل خلیل الله همه بر سفره مهاں پرورد گر فانی پرورد را در بزم سلطان پرورد چون بلبل شیوا ز باں طبع غزلخواں پرورد در دل همه غمناک اصد باغ و بیتاں پرورد در مدح قاکان ز طبع سبع غزلخواں پرورد در جلوہ خورشید رخ صد جاں بریاں پرورد کہ مکش باشد غیب گہ جاں ستاں پرورد کاند رخ خورشیدش صد نہ لبناں پرورد</p>	<p>المیس گبزار دازاں صد مایه تبیس را مخزوں اگر آب ز اں نوشد همه شاداں شود گر پیر از اں بادہ خورد و طبع نوجواں زنگی خورد و روی شود روی اگر ز اں خورد مخزوں طبع اندر از اں شادی کنند و ز شباں چو شد بدل طواں غم ساقی بد طل گراں نوشد بخیل از مے اگر گردد چو حاکم در خوا زاں مے کہ در درد و الم صد نہ شادی میثد شادی کنان روز و شباں بزم شاه نکته داں ساقی بدہ جائے از اں داری در مفلساں جائے اگر ز اں خورد فانی چو تانی شود ایدا اگر بنت العنب ز پرده در بزم طرب اکن دختر خورشید رخ دارد همه زین سلب من بامے و ساغر بدم کاند ز اں نازین</p>
	مطلع ثانی
<p>زلفش همه کافر بود در کفر ایماں پرورد در بزم روی آں پریمی اصد باغ و بیتاں پرورد</p>	<p>در شرب آب دل را بخورشید رخشاں پرورد اندکنس را کیدا اگر خورشید بینی چارسو</p>

دندان آن شیریں ادا و سلک و پُربها
 در ضمن حسن دلربا دار و همه شان پری
 شکر ز لب ریز و همه وز رخ نماید از خواں
 زلفش همانا حسد و سرحر کرده عالمی
 هر و لبش با قوت تریز و از آن تنگ شکر
 آن سحر سازفته جو دارد جمال لبری
 آن شاه حوری چید کاندربانش نگین
 نوشد همه می آن صنم دریا و سلطان کن
 عدل تو در عالم همه کرده است صد غرام
 در تشنگی نامت همه ریز و لب چسب
 گوهر همه ریز و لب منگام و صفت خسرو
 از بهول عدل تو شهاب بر خود بلرز آسمان
 شاه کن سلطان پس در دور عالم روز و شب
 اطفال امید جهان در عهد سلطان کن
 لوح جهان مقوش شد از جو شاه دامن
 در بهول عدل تو شهاب کسری کن ترسناک
 در مدح آن شاه و جهان هر شاعر شیوا زبان

خاک

در هر دو لب آن ماه رو لعل خشتاں پرورد
 در دور چهر جانفزا صده رخشاں پرورد
 از مشک تر صدفانه از لعل چیاں پرورد
 در رخ جمال دلبری آن شاه خواباں پرورد
 بر رخ همه باغ ارم آن قتلایاں پرورد
 در صحن گلزار ارم صدمه چیاں پرورد
 سنبل همه آن نازنین در صحن بتاں پرورد
 در مدح شاه حبس بر طبع غزلخواں پرورد
 جو تو در دور جهان گلزار ضواں پرورد
 در بزم ذکر تو شهاب صدمه و باں پرورد
 صدمه موج شیر و شکر طبع سخنداں پرورد
 صدمه بایه داد و کرم در طبع گیهاں پرورد
 صدمه در راح خوشدلی شاه و آں پرورد
 گیتی همه چون دایگان در دهن آں پرورد
 هر چند گیتی در کثری صدمه نسیاں پرورد
 ملک کن از حرم تو چشم نگیناں پرورد
 در لجب داو دیان صدمه گونه انجان پرورد

در مجمع حوری و شان آن خورشیدشان
 از جور و در آسمان گر مشکلی دارد که
 هر طفل فراطون شد در عهد سلطان جهان
 لفظت طحجرل شاهین خورشید فرزد و چشم
 عثمان علی اکبر الباقی شهر دولتش
 خانیست عالم همه ناز و نبات عایش
 شاه مظفر در همه ملک ممالک نام تو
 سالار هر عسکر تو عثمان علیخان نام تو
 جی سخی ایسی بی درهم جی بی ای زیبدرا
 اصفت بجای و مرتب سلطان هر علم و دست
 ارس ماری در همه ملک دکن شد متقل
 از جامعه عثمانیه صد منبع علم و هنر
 بد آنچیز از علم و هنر در ملک ریختار
 مشاطه تیسیر تو کرده دکن را آن خیاں
 هر کس که در ملک دکن و در این لطفت شما
 مسلم لطفت تو شاه و فضل خلاق جهان
 هر اهل مذہب را همه آزاد کرده عدل تو

مثل خضر در جام زر صد آب حیواں پرورد
 در دور عدل تو شما هر کار آسان پرورد
 هر ایلی در ملک و صد ملک لقمان پرورد
 شاه جهان عالم همه در دور احسان پرورد
 شبی که گیتی را همه شادان خنداں پرورد
 آن است که ز جو دو خواهر خان گسیاں پرورد
 ابرنخایت در جهان صباغ رضواں پرورد
 نام تو هر عرش و شکر در زیر داماں پرورد
 فتح همه جنگ و دو غایت بیدل پرورد
 ملک دکن از زمین او در فضل زیواں پرورد
 علم و هنر را جو دو در زیر داماں پرورد
 در عهد تو ملک دکن در زیر داماں پرورد
 اردو و بسان و انگال اکنون همه آن پرورد
 هر شعبه اش در ضمن خود صباغ رضواں پرورد
 در دور طبع شادماں گلزار رضواں پرورد
 هند و همه باغ ارم طبع شادان پرورد
 اوضاع مذہب را همه شادان خنداں پرورد

<p>هر بویه در ملک دکن خوشدل تا ماشاں از کلاک صلاحات شها شد منتظم هر حکم هر قوم و هر ملت شد از امداد شاهی مقدر در عهد تو شمل ارم دار الیتامی در کن کالج که از سید همه از فیض تو شد منبسط اولاد آدم را همه از اصفیا و اولیا هر سکن اهل صف از ابر جود تو ارم مانند افلاطون همه صد مایه ادراک اندول آن نکته دامن صد ازیز دانی نیاں در قمر اک گردون چشم هر صفت نیراں شتر وصف تو ای شاه جهان بیرون ز حد آدمی تو بادشاه مقتدر در ملک تو صد بحر و بر</p>	<p>در طبع زان هر همه صد باغ و گشتاں پرورد فکرت با صلاح جهان صد عقل لقمان پرورد جودت همه ملک کن در زیر دامن پرورد فیضت مدارس را همه دور جهان پرورد مشایش و صد کالج شریف فیضت گیسو پرورد در دامن جودت شهادت اگر گیسو پرورد جودت گروه اولیا چو نعل نیاں پرورد تعلیم آن شاه زماں در مغز نادان پرورد در آئین صاحب قرآن خورشید خشاں پرورد در لطف شاه ذوالنن هر شت ضواں پرورد قانی که باشد کو همه نظم پریشان پرورد مداح در صفت همه و صان نیراں پرورد</p>
<p>ای شیر عز و شرف مانی با وج عسکروں که ملوے رویت جہاں صد ماہ خشاں پرورد</p>	

قصیده

همه با ننگ قُمری و با ننگ هزار	همه گلبن و سرود در مرغزار
همه قُمری نغمه گو چار سو	همه سرود هر سولب جو نبار
کجا بنگری لاله زارے پدید	غذیر است هر جا همه آبشار
ز جودت همه دهر گشته ارم	همه لاله و گل همه مرغزار
هوائے ارم می وزد چار سو	معطر حباں شد چو مشک تار
چنان نامیه شد مُرتبی دهر	بر آمد گل و لاله از نوک خار
فضای همه کوه و صحرا خوش است	زمین لاله و گل هوامشک بار
منقعی مطب شراب و کباب	سرود و همه و دو چنگل است قمار
همه خرد و نوش است و چنگ و باب	همه شاهان و همه لاله زار
همه جام بلور و بادیه همه	همه ماهرویان و بوس و کنار
همه لاله و گل بدشت اندول	همه یاسمن و همه کوه سار
گل اندام هر سو همه ماهرو	همه ناز نینان لب جو نبار

همه لاله در دامن کوه و دشت
 همه نازنینان حوری جبین
 همه باده ناب و رود و سرود
 همه ضلصل و سار در کوه و دشت
 گل و لاله هر سو بند هر اندر
 بنفشه گل و یاسمن چار سو
 همه ابر و امطار و لولو همه
 همه ابر و امطار در کوه و دشت
 همه سار در کوه و بانگ تدو
 همه باده صاف و رود و سرود
 همه جنبه بیناں پر اکن و زلف
 همه بانگ ارغن بدشت اندر
 همه سرو شمشاد و بانگ تدو
 منع نقل و باده بدشت و بارغ
 همه سرو شمشاد و گلبن بهر
 همه دشت گلبن عنادل همه
 همه ماهر و یان زهره جبین

همه گلبن و سرو بانگ هزار
 پیراگن و مشک تر بر عذار
 همه چنگ و مزار و طنبور و قمار
 همه نغمه مرغ و مرغزار
 همه کوه صحرا و ابر و بار
 معطر همه دشت چون زلف یار
 و طار سما در همه کوه سار
 همه دهر رنگین برنگ بهار
 همه کبک و طاووس و مرغزار
 قدح نوش هر سولب جو بار
 همه کز دم و مار در لاله زار
 همه چنگ در برگ هراخسار
 سرود و همه رود و دست چار
 همه لاله رویان رنگین عذار
 همه سرو و هر سولب جو بار
 همه ضلصل و سار و رشاخا
 مع سحر و باده در لاله زار

همه مه جبینان خورشید رو
 سده در سده دور صحرای همه
 مع لاله و گل رخ شادان
 بیار و هوا دور و گوهر همه
 همه گلبن فرسود کوه و دشت
 همه صلصل و سار و بیل همه
 دور و سیه همه نازنینان هر
 دور و مطهر سار و نازنین
 مع نغمه هر شمر می شاخ سحر
 عروس گل و لاله در شرم و ناز
 معطر همه دور و سیه زمین
 شقایق همه سوخت اندرون
 دو صد کاروان خطا و ختن
 زرو سیه سینا همه کوه و دشت
 همه ماه و یاب بخت اندرون
 مع ساعنه و باد و هر ماه و
 زرو سیه جبینان زهره جبین

همه دشت کشمیر و صحرای همه
 همه جشن هر سوئے در کوهر همه
 مته مهر در دور و مشک تار
 مرصع شده دشت هر کوهر همه
 عنادل مع نغمه بر شاخسار
 در آوازه نغمه همه کوهر همه
 همه مهر و نازندار کنار
 گل و لاله در دور و مشک تار
 همه رقص طافوس و لاله زار
 عنادل همه در زره و انتظار
 گل و لاله هر سو و هوا مشک بار
 مع لاله و گل همه کوهر همه
 تو گوئی کشادند در دشت بار
 تو گفتی شده کابل و قندهار
 همه سار و کشمیر و هر نزار
 مع نغمه هر شاخ و گلزار
 نمایان همه حشمت کوهر

<p>مه و مهر دو طائر نیکو و یار هر دو در سال ۱۲۸۵ به گلگشت بودم درون چمن دیگر مطلع در وصف آن حبیبین</p>	<p>گل و لاله شمشاد آورد بار که آمد برویم یکم گلغزار نگارش کند خامه مشکبار</p>
مطلع ثانی	
<p>همانا که آن شاهد پر نگار دو لعل لبش کو زه انگبیس دورویش دو طاووس باغ ارم دوزلف رخسار سحر ساز همه مستنه دار دجال اندوز مع مشک و زودست روی صنم مع مهر و مه آن رخ و لعل قریب چنان در رخ آن مبت نازین همه فتنه در ضمن خال لبش دو طاووس دارد رخ منه حبیب دو طاووس در دام مشکین بند ببند و همه مرغ دل در دوزلف چو دیدیم رخ آن مبت و لعل سیر</p>	<p>همه مشک دارد و همه لاله زار که ریزد شکر زان همه بار بار مه و مهر رقاصه عکس یار که دارند از سحر نقش و نگار همه غنچه دار دوزلف آن نگار مع سبک و لعل آن گلغزار مع زهره و مشتری روی یار نگه راه مهر گل نجیب و کنار همه دام سحر است زلف نگار دو چهرش مژین نقش و نگار مه و مهر در سحر آن سحر کار ز مژگان شب و روز خنجر گزار شده صفی و منظم سرم لاله زار</p>

<p> دلم ناشکیبا شد از حسن او دلم شیوہ آہ و زاری گرفت دل من کہ بد مرغ مسکن گزین بدارد دلم را بہ رنج و بدرد چنان مبتلا بے بلا یم نمود خداوند تو تیر و جاہ و خشم شد داد گر میر عثمان علی گذارد کجا گام آں دین پناہ گئے رزم چوں پورستان سام گئے حملہ از تیغ آں پیل تن ز جوشل اگر حرفی املا کنم کمندش همانا یکے از دہا ز راے منیرش چو را نم سخن </p>	<p> بروں رفت از سینہ صبر و قرار رواں شد ز اسکم یکے چو ببار شدہ بسمل تیر ترکان یاد دو چشم ز جورش ہمہ اشکیار بروم شکوہ زان بردر شہر یار مراج و را مردوی ایت دار ہمہ دہر در عدل اولالہ زار بروید ہمہ گلشن ولالہ زار کند صف اعدا ہستار و مار ز خون میسرد دروغا جو ببار شود منظر نامہ ام ز زنگار بدم در کشد دیو در کار زار مسہ و مہر بینم بین و یار </p>
---	---

بتابند تا مہر و مسہ بر فلک
 بگیتی بماند عسرت و وقار

قصیدہ

چناں ز عدل تو شد متدل ہمہ آفاق
مدربران فلک در ہمہ فضائل نیک
توئی بدہر کہ آبائے تو ہمہ شاہ اند
بود زبے خوش مشک طبع عطر آگین
توئی بدہر کفیل جہاں پس از یزداں
برودت دل اعداے تو چناں افروزد
چناں ز رائے منیر تو شد جہاں آباد
مطیع تو ہمہ گیتی ز جود تو گردید
بہمد تو ہمہ منکر شدہ است دوزخ و دہر
چو کرد ذکر ز خلق تو راوی اشعار
ہر آنکہ مسد تعیش ز بطن مادر کرد
نہ بود نقش بہ عالم ز مرد و سر نواز

نماند خدشہ کینہ ز بیم اہل تفاق
ندیدہ انظیسر تو در ہمہ آفاق
سرریلک و کن یکک باحقاق
چو خامہ ام کند املای حرف از اخلاق
شدہ است دست گیرم تو ضامن ارباق
ز جرم نار شدہ دور عادت احراق
سمر شدہ است نظام تو در ہمہ آفاق
ز عدل و داد تو مضبوط دولت اساق
ہمہ بزرہد تو شرع شد ندجانی عاق
زبے مشک شدہ پردہ ابر آفاق
بدکر کردن اوصاف تو شدہ شاق
وجود تو شدہ از جود شایستہ افاق

مسلم است که وصفت تو غایت تخلیق
 خدیو دهر چو عثمان علی زر و زرازل
 عسل شده است بهمد تو تلخی عالم
 ز رزق و شکر می طسین بقوت عقل
 باختصار نمودم ز مدح تو تقریر
 جمال لیسلی نظم کس نمی نگرد
 هنر بهمد تو بر خویش تن همی بالید
 هر اک صد که بر آید ز غصه هیجا
 بنوک نیزه کشادی رگش که خون ریزد
 بود ز جو تو سر مایه تنعم و هر
 شنای تو نه بود حد هر بشر لیکن
 مراد سد که بگویم شنای شاه کن
 تو کار رزق رسانی گرفت برضا
 معین خالق گیتی شدی بروزی خلق
 صحیفه که نبشته است نشی گردون
 ظهیر و عرفی و خاقانی و دیگر شعرا
 از انکه بوی مدوح شان برفت تو

خوش است تلخی دوران گشته بنا بمذاق
 ندیده اند سر و مهر در همه آفاق
 بدور عدل تو تاثیر ز هر شد تریاق
 عقیل را نه زیان شد ز فتنه ز رزاق
 چو کرد و هر باز کار و صفت ستیاق
 چو استخوان شده محکم زمانه را شریاق
 چنانکه جو تو بالیده قسمت از اق
 سماع اک ترا خوشتر ز پرده عشاق
 ازانکه بود عدد و مبتلا در خنق
 فلک ز عهد تو کرده است بالید شریاق
 نموده ایم ز خلاق و هر استیفاق
 وراثت از اب و عم مراست استحقاق
 و گرنه روز ازل بوده بهمد وفاق
 کنند اهل جها از در تو استر زاق
 بدیده ام هر طرح تو در همه اوراق
 نموده اند توصیفها همه انراق
 ترا سد همه توصیفها باستحقاق

فلک به عینک خورشید در عالم
 توئی که دولت و اقبال تست از آبا
 بسوخت خرمینستی دشمنان قمت
 ز موج جود تو گیتی مهشال باغ ارم
 معین و یاور اقبال تو شمر اجمیر
 شده است هند ز تدبیر تو همته نال
 شده است فانی محزون ببحر تو مجبور
 میراد طیفه مدح تو اسبق الاذکار
 نمود سحر عدلت جهان چو باغ ارم
 شده است حاسد جاه تو ضیق الافکار
 ز فیض تست که مردم شدند طالب حق
 موطن علما چار سو ملک دکن
 یثا ادر همه ملک تو شاد و میگویند
 بگفت هر یک ما یم در همه راحت
 تضائق همه گیتی ز بهیبت قدرت
 بدل شده به نکوئی همه معائب دهر
 ز ابر جود تو گیتی شده است باغ جنال

نه دیشل تو جواد و دهر آفاق
 سرری ملک دکن ملک تو باستحقاق
 چو برق آتش خشم تو هست اطراق
 رسید چشمه فیض تو دهر آفاق
 شکست صولت عداوت دهر همه از باق
 رسید از تو همه علم دهر آفاق
 اگر چه کرد همه سعی نیز استغراق
 سحر که وقت عا هست وقت آتیفاق
 گرفت دست همه دهر و همه از لاق
 چنانکه رلے محب تو اوسع الاشراف
 به عهد تو همه غوث اند و همه آفاق
 مدد یس بتدریس دهر همه اشفاق
 دعائے دولت و اقبال خسرو آفاق
 زیوگان چو یکے روز کردم استنطاق
 ز مهر و سحت قلب کریم در آفاق
 شده است زهر به عهد مبارکت تریاق
 شکست بهیبت عدلت مضائق آفاق

بدو رسد تو تم دید شد بد هر خیال
تصادق همه مردم به یمن نیت است
حسد که سد وفاق است شد شکسته خیال
گمے شنای تو گر یوں اگر در غفل
شمار فانی مخزون چه حال عرضه دهم
دکن که موطن آبای مادحت باشد
اگر نصیب شود خدمت وطن شایا
بدور عدل تو شد مرکز تنعم دهر
دکن شده است همه مورد عنایت ب
به نرد و هر همه نقش دولت است پدید
دکن که مورد الطاف حقایق عالم
اگر به لطف بخوانی رهبری به ز بلا
جہاں بعد تو خرم شده چو فضل بہار

گشت ظلم محبت نفاق گشت نفاق
که نیست نیکو سیرج و سداد در آفاق
که چار سوش به بینی ہمشہ رگات و شفاق
شود چو شیر و شکر شکر س مرا بہ نفاق
غریق گنجہ آفات شد ز اہل نفاق
خوش است یا دازاں چوں شکر مرا بہ نفاق
نہ بعد از اں بکنم شکوہ فلک ز نفاق
دکن کہ ہست بہ عدل تو ثانی الا نفاق
از انکہ مہر محبت در اں ہمہ اشفاق
بہ حبیب ہر و محبت ہل شدہ ہر طاق
بہ تقویٰ مرکز عاصی بہر گرو شفاق
کنوں کہ گرو ش گیتی شہا ہمہ شفاق
و لے رہی شدہ ہر دور را ہمہ شفاق

میرس حالت فانی بدو رکت دہر
و لے بخواں کہ شود مورد ہمہ اشفاق

قصیدہ

ای ذات تو بدہر ہمہ سیربان علم
در عہد تو شہا ز ہمہ جو و فضل تو
در علم میسر بان ہمہ دہر بودہ
گر تیر علم تا بہ فلک می رسد لت
از کتہ کہ شرح دہی بگرشد و ان
شمشیر تو نمودہ ہمہ فتح ملک دہر
در دور درک تو شہا یک نقطہ صد فلک
فانی کہ مارج است بخا ہد ز تو شہا
ریز و لبسان تو ہمہ بحر روان و
و گفت گوے تو ہمہ دریائے نگہیں
آنجا کہ ذکر تو کنم اے خسرو بہاں
شیخ تو قاطع ہمہ اعمار و شہان

باش ز فیض تو ہمہ تاب تو ان علم
ہر کو و کے کہ زاد شدہ مہمان علم
از شرق تا بہ غرب رسید است خان علم
باشد ز دست تو ہمہ زور کمان علم
در ضمن درک تو ہمہ راز نہان علم
کاک تو قاج است ہمہ در جہان علم
در وسعت خیال تو شد لامکان علم
کز فیض تو عجب بشود مہمان علم
باشد بد و رنطق تو صد گلستان علم
در ضمن خلق تو ہمہ مشک استبان علم
از لطف من رو و ہمہ موج روان علم
چوں قطع شک کند ہمہ تو کسان علم

باید شرف ز نام تو هر یک که جهان
 عثمان علی که شاه دکن منقر جهان
 تا دور آسمان ز نجوم است گلستان
 گیتی ز نور سیر بر تو روشن است
 تدبیر تو معبد لاطوار روزگار
 عدل تو پاسبانی گیتی کس پخال
 در قطع شک شد سو دشمن شست تو
 آورده ام بروی خداوند روزگار
 شاهاتوی که دهر بنا زد بر پای تو
 چون ابر دست تو که بیمار دوزخ همه
 هر روز و شب روند مع مشک ذکر تو
 عثمان علی که خانیست دهر ملک و
 کردند خلق نام دکن ملک شاه را
 در تار و پود جامه ذاتت بود هنر
 هر چند دید چرخ بهر دور خسرو
 مشاطه ز جود تو در بزم روزگار
 بهیم ز فیض تو نشو و نما گرفت

تا قلب اهل فضل بود بحر و کان علم
 باشد ز جود او همه تاب و توان علم
 باشد ز جود تو همه نام و نشان علم
 گلشن همه ز ذات تو شد خان علم
 ذات تو شب سپریخ همه خاندان علم
 جود تو شد بدهر همه پاسبان علم
 هر ناو که بود نهال در میان علم
 دوشینرگان پاک به حسن ندان علم
 خم کرده پشت پیش تو هر نکته دان علم
 کلب مدح تو همه گوهر شان علم
 در ملک مصر و شام دو صد کار دان علم
 گلشن کمن ز جود حسن ندان علم
 لیکن فلک گفت که نامش جهان علم
 افکنده بدوشش همه طیلان علم
 مثل تو بدنه گوهری در بحر و کان علم
 آورد بر منصفه همه شاهان علم
 جود تو منقر شد همه در استخوان علم

ذات تو در شیمه اسرار ایزدی
 در حیرت چو نه تخیل نموده
 در تاب آفتاب حوادث بدو در هر
 در بزم دهر پیش همه صاحبان فضل
 خدام دولت تو همه چون کواکب اند
 عمدت مراح شد همه اهل کمال را
 باشد عنایت تو همه مامن هنر
 باشد ز دست فیض تو ای خسر جهان
 فکر تو شد محیط بر اجزای کُن فکان
 از موج بحر جو که جاری است در جهان
 گلزار علم گرچه ز فیض تو است هند
 تصویر هر کمال و جو و سبب ارتک
 یزد زبان بنطق همه سلک و رازان
 هر ذی کمال سوئے تو آید ز راه دور
 صد جا بحکم علم همه سر خننا شد
 بسند نه و هم جو هر اول ز حد اک
 مرغان علم غیب همه صید تو شوند

چو اختلاط جسم بجان تو امان علم
 صد جا خمیده چرخ ز بار گران علم
 باشد ز در گه تو همه سائبان علم
 خواند زبان کلک تو صد استان علم
 ذات مقدس تو همه آسمان علم
 ایوان خورنگاه تو دارالامان علم
 دست تو بخت شده خاطر نشان علم
 هر رونق که هست کنون بر دکان علم
 در گوشه دامن تو باشد جهان علم
 مثل جنان شده همه اکنون خزان علم
 باشد دکن بعد تو شا با جنان علم
 خامه بدست پاک تو یاد بر میان علم
 در طبع پاک تو همه بکرات دکان علم
 جز تو کس بنو بدستی ضمان علم
 دستت شهاب بود اگر بر میان علم
 چندال فروده از تو همه غر و شان علم
 اکنون بدست تو همه تیر و کمان علم

<p>مستی بد و در همه پاسبان علم دارد به صمن خویش همه بحر و کان علم نامد بد هر مثل تو کس نکته دان علم شاه رسل گذاشت بدت کمان علم</p>	<p>محموظ گشت علم ز آفات روزگار گویند ز می کمال که طبع مقدست هنر گشته که بود شده حل فکر تو تا طائران و هم همه در لنگینی</p>
مطلع ثانی	
<p>فکرت ز رازد هر همه تر جُسمان علم هر گوهر که بود بد ریا و کان علم آراستی به فکر همه دکان علم گردید از تو باز جسم جان علم باشد همه ز فکر تینت شان علم باشد ز مهر و ماه فلک را و دنان علم در زخم فتنه بود همه جسم و جان علم دارد ز فیض او همه خوبی زمان علم چندان فرود از تو شاعر و شان علم اشعار تو در همه از مشک و بان علم تا گوهر بدست بیاید ز کان علم</p>	<p>باشد ز نوک خامه تو گرزبان علم غواص فکر تو بروں کرده همه ز قصر هر گوهر یک بود به بحر حکم نهان بد جسم علم مرده با فسات روزگار کردی به سعی عقل تیغ هنر همه صد خوان فضل از تو برے جهان کشود الکون که در پناه تو آمد صحیح شد بارون همه شاه و کن دام ملکه در مطلعش همه مهر اند چارو توت رسد به عقل ز دیوان تو همه از روز اول است همه گردش فلک ق</p>

چون انسريد مادر گيتي ترا شهما دانست آسمان كه ازيں خويتر نبه بود هر كچه كه بد ز عنسايات ايزدي اكنون زنند كو سستج مندي هنر ماني بد هر تا بايد در مهر نشاط	در تو بديد چرخ همه غر نشان علم هر گوهر كه بود بهر بحر و كان علم منزل شد ز نسبت فائت بشان علم آخر شده بهر تو دور زيان علم وابسته شد به عهدتيس تو جان علم
---	---

نور و زانكند همه گيتي چو گلستان باشد زابر فيض تو بحر روان علم
--

قصیدہ

از جمالِ روئے زیبا شد منور آئینہ
استنارت کرد از روئے تو شاہا آئین قد
در نظامِ ملک سہتی بے عدیل و ہمثال
میکنم تفسیر از شیر وے تدبیرت شہا
در گماں افتادہ انداز پادشاهی و جہاں
حسن تدبیرت دکن را کردی چون باغ ارم
شانہ ات باشد چو آرزو بہر قتل عاشقان
در قراحِ ملک تو بیند شان ایزدی
نامیہ در عمد ز زینت خیاں افروز شد
عکس ویت آئینہ را کردی چندان مقصد
غیر فانی کس بہت نیست نگین خسرا
ہست آئینہ سکنند رو بہ ہمہ ملک و کن

کر و عکس مطلع خورشید خاوار آئینہ
می نہد خود را بہر و مہ برابر آئینہ
تو بت تدبیر تو کردہ است کشور آئینہ
می نہد ز احوالِ ملک مدح گستر آئینہ
روئے ملک خوب تر یا بہت بہتر آئینہ
می نہد از دور ملک شان داوار آئینہ
عکس ابروئے تو کردہ تیغ و خنجر آئینہ
ملک تو ہر آئینہ از قہر داوار آئینہ
بال و پر پیدا نمودہ چون کبوتر آئینہ
شاہداں و ہر میدان بدست آئینہ
کر و کر و روئے آں محزون مغیر آئینہ
ناظماں زان پیش میدارند اکثر آئینہ

<p>شوکت اسکندری دادہمہ عثمان علی زریب زینت بہت چندان بہ ہمدکن یوسف دوران تونی لے خسر و گرد و حشم فانی محزون کہ در آفات ہر دم مبتلا سایہ ات باشد ہما ناسایہ پیر ہما نیکیت پایندہ دار نام نیکیت و جہاں شوکت عثمان فزائی نیز شان جید می روئے تو شان الہی می نماید خلق را حسن تدبیر تو شاہا در نظام روزگار آئینہ لوحیت از آثار اسکندر بہر منکہ ہراج تو ہستم لے شہ گردون جناب</p>	<p>پیش رودار و از اں آں شاہ اکثر آئنے مثل عشاق است اکنون حسن پیر آئنے روئے تو کردہ ہمہ فردوس منظر آئنے می نہد ز احوال بدتر پیش داور آئنے کرد و عکس ماہ رویت نیک اختر آئنے اندرین معنی ہما ناہست رہبر آئنے کردہ اند از نام تو عثمان جید آئنے گر گشت ظاہر ہمہ شان سکندر آئنے کرد از علم وہنہ در ملک کشور آئنے ہست از شان الہی فرستہ و آئنے بہر تو دارم ز لوح مدح دیگر آئنے</p>
--	--

در پناہست خلق آئینہ از ہمہ دو جہاں
 مثل مرغال کرد پیدا نیز شہیر آئنے

۹- قصیده

و تهنیت تقریب خدائی شهر و گان نواب عظم جا به میرحایت علیخان بهادر
 علیحضرت بیگ خان عالی هنر از الطاف پادشاه نواب سرعشمان علیخان بهادر خلد
 و نواب عظم جا به باد و یکدانه دختر شهرزادی و شهر و سلطان عبدالحمید خان
 خلیفه سابق و سلطان و مودخت برادرش شهرزادی نلیو فر که تبلیغ اول
 ماه ربیع الثانی ۱۲۰۳ هجری مطابق و از دهم نوامبر ۱۹۲۱ میلادی
 بمقام مجلس و فرستاده شد

دو سرزند تو همان خلیفه
 ز نو تازه شد گلستان خلیفه
 پندیر اندر کسان خلیفه
 بساز و تو خاندان خلیفه
 فرایده همه عز و شان خلیفه

تو هستی بجای میرزا بخت خلیفه
 زانهار دست تو ای فر و داد
 همه حبه دادی بپای قتل عدا
 چو گروں که ناز و خویشد زشان
 ز غم و غم از پادشاه گهان

کنوں دُرِ شہوار کانِ خلیفہ	شدہ دُرّۂ التاج پورِ توشابا
یکے بگری دستانِ خلیفہ	نبشت است بر صفحہ دورِ عالم
چو باغ ارم خانِ دمانِ خلیفہ	گل و یاسمن لاله ہر شو گنفتہ است
ز نیلوفر آسمانِ خلیفہ	چو مینو شدہ قصر شہزادہ شابا
تو نیکیو بخوانِ دستانِ خلیفہ	منقش ہمہ ہفت الواح گیتی
ہمہ جشن دستانِ خلیفہ	بذکر تو اسے خسرو دورِ عالم
کنوں سہر شد بستانِ خلیفہ	نخستیں ہوائے حوادثِ فترہ
ہمہ سود گشتہ زبانِ خلیفہ	ہمانا بیک التفاتِ توشابا
چو گلشن شدہ خانِ دمانِ خلیفہ	ز دست کہ در پنج خیزی چو طہر
جناں شدہ ہمہ خاندانِ خلیفہ	زرے و دوفر زند شاہِ منظر
شدہ موسم گل خزانِ خلیفہ	جناں در مسالہ التفاتِ توشابا
شدہ ارغوانِ عفرانِ خلیفہ	بہ قیاضی ابر لطف ہمانا
ہمہ روزق خاندانِ خلیفہ	حمایت علیجان ولیعہد خسرو
شدہ متحد دو دمانِ خلیفہ	بہ فضل خدا با ہمہ خاندانت
مع دُرِ شہوار کانِ خلیفہ	حمایت علیجان ہزد تو آید
بماند ہمہ عز و شانِ خلیفہ	ازاں دُرِ شہوار در خاندانت
بخطبہ شدہ تر زبانِ خلیفہ	گے عقد شہزادگانِ منظر

همه حاکماں در همه نیس هر
 چو بشنید اخبار جشن عروسی
 دو شهر اودت هر و شهر اویان هم
 در آفات ادوار چرخ شمر
 بوصف تو ای خسرو داور عالم
 شکستی همه دست جور فلک را
 بوصف تو ای مطلع مهر عظمت
 تویی آنکه از مشک لطف تو شایا
 بخورشید آفات شد فضل و لطف
 بدست تو داده است خلاق عالم
 ز عظیم دو پور تو شد برفت
 تو دانی همه دور اسرار داور
 به لوح مه و مهر گردون نبشته
 خدا از تو خوشنود شادان محمد
 ز وصف کند عطر بیزی به عقل
 ز عثمان که بد شاه شایان عالم
 ز اسرار داور به عثمان علیجان

بجشن اندرون همان خلیفه
 شه هند شد مدح خوان خلیفه
 دو ماه انداز آسمان خلیفه
 تو هستی همه پاسبان خلیفه
 بریزد همه در زبان خلیفه
 فرو دی همه عز و شان خلیفه
 غسل می بریزد دهاں خلیفه
 معطر شده خان و مان خلیفه
 کنون خسرو سائبان خلیفه
 بصدر مژ و حکمت عنان خلیفه
 چو عرش بریں آستان خلیفه
 تویی در جهان راز دان خلیفه
 به ضمانت همه عز و شان خلیفه
 که هستی همه سر بان خلیفه
 بذکرت همه مشک و بان خلیفه
 شده منبسط خاندان خلیفه
 شده متحد دودمان خلیفه

بماند همسر عزروشان خلیفه بنار و بدو خاندان خلیفه شده مستقل عزروشان خلیفه چو یک تن دو جان خاندان خلیفه	به نسل دو عثمان خورشید عظمت معظم بجای است شهزاده دیگر بذات همایون شهزادگان خدایا به عثمان علی خان بماند
ز قافی درین نامه ماند بوضف همسر حبت خاندان خلیفه	

۷۲۱

ف اگال
ن ا

۸۹۱۵۱۵۲

This book was taken from the Library
on the date last stamped. A fine of
1 anna will be charged for each day
the book is kept over time.

--	--	--

ف ۸۹۱۵۱۵۲
ف ۱۱ گیل
ن ۲۲
گلزار عثمانی

No.	Date	No.